

Literaire tekstinterpretatie

Hoofdstuk 1 lyriek

Een lyriek is wat mensen vaak poëzie noemen. Een lyriek:

- Heeft geen geschiedenis
- Heeft een monologische taalsituatie (een ik die zich uit)
- De lyrische ik uit zich met emotie (bijvoorbeeld met 'o')
- De aanspreekvorm is niet de lezer/ het publiek: apostrofe
- Exclamatio: 'o', 'oh' 'ach'

Subjectieve lyriek is het bovenstaande

Objectieve lyriek is wat afstandelijker

Poëzie = onkruid. Iedereen heeft er een eigen betekenis aan vast geplakt. Het is een concept zonder vaste definitie.

Nog een onderscheid:

Poëzie heeft een niet-arbitraire regelafbreking (hard return)

Proza heeft een arbitraire regelafbreking (soft return)

Hoofdstuk 2 verhalende teksten (epiek en dramatiek)

Dramatische teksten (toneel) hebben een dialogische taalsituatie. Er zijn minimaal 2 woordvoerders.

Epische teksten (verhalend) hebben een ingebedde taalsituatie. Er zijn personages met elkaar in dialoog maar daaromheen zit een kader: de vertellende instantie.

Een ingebedde taalsituatie:

- Heeft een verteller
- En een vertelde wereld/ verhaal/ geschiedenis

Lyriek:

- 1 woordvoerder
- Monoloog
- Geen geschiedenis

Dramatiek:

- Dialoog met minimaal 2 woordvoerders
- Toneel
- Geen verteller

Epiek:

- Inbedding van verhalende tekst in de verteltekst

Verhaaltheorie:

- Opbouw van het verhaal
- Mensen (menselijke trekken): handelen, denken, voelen, waarnemen
- Bepaalde tijd en plek: bepaalde volgorde

Verteltheorie:

- Hoe wordt het verteld en gepresenteerd
- Onderscheiden van vertelstandpunten en het beschrijven ervan
- Niet alleen literatuur

Dit vak:

Literatuur is de verzameling teksten die wij als literatuur beschouwen.

Een tekst bestaat uit talige tekens.

Een analyse is een ontleding.

En interpretatie is betekenis toekennen.

Close-reading is zorgvuldig lezen en zorgvuldig tot een analyse komen.

Hoofdstuk 8: vertellen

Auctoriaal:

- Gedramatiseerd (=auctoriaal): verteller laat zichzelf zien met bijv. 'ik' 'wij' 'onze held ontwaakt'
- Niet-gedramatiseerd (=afgezwakt auctoriaal): gewoon een stem zonder eigen mening te geven
- Kan van meerdere personages de gedachtes en gevoelens weten

Ik-verteller:

- Belevend ik -> de eigen belevenissen (grotendeels belevend ik)
- Vertellend ik -> gedramatiseerd
- De verteller maakt ook deel uit van de verhaalwereld, maar weet alleen over zichzelf

Personale vertelsituatie:

- Het kader van de vertelwereld om de verhaalwereld heen is erg klein
- Enkelvoud: weet maar van één personage de gedachtes en gevoelens
- Meervoud: weet van meerdere personages de gedachtes en gevoelens

Stappenschema:

1. Is er sprake van een gedramatiseerde verteller? (ik, wij, etc.)
- 2a. Zo ja: maakt de verteller deel uit van de wereld waarover hij vertelt?
Ja: ik-verteller
Nee: auctoriaal
- 2b. Zo nee: is er sprake van vertellerscommentaar?
Ja: afgezwakt auctoriaal

Nee: personale vertelinstantie

De abstracte auteur is een nog hogere instantie dan de verteller, maar hij blijft wel abstract.

Paratekst:

- Titels, ondertitels, motto's etc.
- Maakt geen deel uit van het verhaal maar wel van het boek
- Is de verbinding tussen de tekst en het publiek
- Zorgt dat het boek ook functioneert in de buitenwereld

x	Gedramatiseerd	Neemt deel aan handeling	Commentaar	inzicht
Auctoriaal	Ja	Nee	Ja	Ja
Ik	Ja	Ja	Ja	Beperkt
Personaal	Nee	Nee	Nee	Ja
Afgezwakt auctoriaal	Nee	Nee	Ja	ja

Hoofdstuk 9: gedachtenweergave

Er is vertellerstekst en persoonstekst als het gaat om gedachteweergave.

Vertellerstekst:

- Bijv. "hij dacht dat" -> indirecte rede
- De gedachte is een bijzin, dus -> "ze dacht dat [gedachte]"
- Altijd een inquit + voegwoord vooraf (hij dacht dat....)

Persoonstekst heeft twee vormen: directe innerlijke monoloog en erlebte rede.

Directe innerlijke monoloog:

- Zuivere persoonstekst
- Bijv. "wat is het ook mooi weer" -> directe rede
- De gedachte is een hoofdzin
- Tijd kan veranderen, bijv. in gewone tekst vt en in gedachte tt
- Vaak ik-vorm (je zit echt in het hoofd van het personage)

Erlebte rede:

- De mengvorm
- 3^e persoon
- Verleden tijd (als van toepassing) blijft
- Spreektaal die past bij het personage
- Maar ook spreektaal in de vorm van uitroepeteken of puntjes (ellips)
- Wel in het hoofd van het personage maar vanuit de verteller
- Hoofdzinnen
- Algemene uitspraken opeens in de verleden tijd

- Bijv. “de appel viel niet ver van de boom”
- En ook tt aanduiders, maar ww in vt
- Bijv. “straks was hij nog te laat”
- Bijv. “morgen was ze jarig”

Toneelsyllabus

Toneelstuk = handeling. Er gebeurt iets dat leidt tot een andere gebeurtenis, als domino's die vallen en steeds dingen veroorzaken.

Stasis: een situatie die niet verandert. (Bijv. Hamlet: hij is verdrietig vanwege alles)
 Intrusie: verandering van de situatie. (Bijv. Hamlet: de geest verschijnt)

Dramatisch conflict: het conflict tussen wat iemand wil en dat wat diegene tegenhoudt.

Geen dramatisch conflict, geen drama.

Thematiek = een abstract begrip dat niet het doel is van het toneelstuk, maar wel iets dat het laat zien. (Bijv. in Hamlet wraak)

Persoonstekst: dat wat iemand zegt.

Neventekst: alle andere tekst, dus: personagelijst, directieaanduidingen, aanduidingen plaats en tijd, aanwijzingen hoe het is opgebouwd in aktes en scènes.

Dramatiek is **tonend**, epiek is **vertellend**.

Waar begint het verhaal?

- Late point of attack (veel retrospective)
- In media res: in het midden van het verhaal
- Prospectie: vooruitblik

Hoofdstuk 4 Metrum

V = onbeklemtoond

- = beklemtoond

Slepend eindrijm: onbeklemtoond (vrouwelijk)

Staan eindrijm: beklemtoond (mannelijk)

Jambe	v-
Trochee	-v
Dactylus	-vv
Anapest	vv-
Amfibrachus	v-v

Stappenplan voor metrum:

1. Tel de lettergrepen
2. Bepaal per regel of er slepend of staand eindrijm is (is er een verband?)
3. Pas elisie toe als dat nodig is
4. Maak een matrix
5. Kijk voor elk meerlettergrepig woord waar het accent ligt
6. Geef de non-accenten aan, dus sjwa-woorden (zoals lidwoorden, voor- en achtervoegsels)
7. Geef het zinsaccent aan
8. Vul de rest in mbv scanderen
9. Verticaal optellen en bepaal metrisch grondpatroon

Vijfvoetige jambe: v-/v-/v-/v-/v- (ook wel jambisch pentameter)

Zesvoetige jambe v-/v-/v-/v-/v-/v- (ook wel alexandrijn)

Antimetrie: wanneer het metrum afwijkt. Klemtoon waar je gene klemtoon verwacht volgens het metrum

Hoofdstuk 5 klankherhaling

Assonantie: klinkerrijm (halfrijm)

Bijv.: een duivenveren hemel weerspiegelt in de zee

Alliteratie: medeklinkerrijm (halfrijm)

Bijv. Lise leerde lotje lopen langs de lange linden laan

Volrijm: beiden

Bijv.: woelden – voelden/ groot – dood.

Halfrijm:

Zee – beeld/ kust – mist

Volrijm:

Zee- mee/ beet – mee/ kust – fust

Wat voor rijm?

1. Type klank: klinker & medeklinker
2. Positie klank: eindrijm, voorrijm, middenrijm
3. Eindrijm patroon

Voorrijm: rijm aan het begin van de zin

Eindrijm: rijm aan het eind van de zin

Middenrijm: midden in de zin

Binnenrijm: rijm binnen 1 regel

Soorten eindrijm:

Gepaard rijm: aa bb cc
Omarmend rijm: abba
Gekruisd rijm: abab
Perzisch kwatrijn: aaba
Schakelrijm: aba bcb cdc

Soorten strofes:

Distichon: twee regels

Terzet: drie regels

Kwatrijn: vier regels

Sextet: zes regels (kan ook 3 disticha of 2 terzetten zijn)

Weesrijm: een woord in een eindrijmpositie die geen rijmpartner heeft 😞)

Italiaans sonnet:

- Twee kwatrijnen(octaaf), een sextet
- Totaal 14 versregels
- Er is een inhoudelijke wending
- Bijv. van binnenwereld naar buitenwereld etc.
- Wending zit tussen octaaf en sextet in
- Dus die twee zijn een soort tegenstellingen

Shakespeare sonnet:

- Drie kwatrijnen en een distichon
- Distichon is een soort algemene uitspraak/conclusie

Enjambement is wanneer een zin meerdere versregels spant.

Hoofdstuk 7 beeldspraak

Beeldspraak analyseer je met:

Vehicle: het beeld

Tenor: het vergeleken

Ground: wat vehicle en tenor gemeen hebben (eigenschappen, kenmerken)

Catachrese: versleten metafoer (zoals stoelpoot)

Metafoer: de vehicle en tenor hebben gelijkheid op een of meer punten'

Metonymia: vehicle en tenor zijn op andere manier verbonden dan gelijkheid of analogie.

Voorbeelden metonymia: \

- Deel-geheel relatie: m'n fiets was lek (maar niet de hele fiets is lek)
- Maker-product relatie: Adele vind ik zo mooi (niet het persoon, maar de muziek)

Metafoor in engere zin: het letterlijk nemen van een zin geeft geen kloppende betekenis. Dit ontleedt je met letterlijk en figuurlijk. Alleen vehicle is gegeven

Hoofdstuk 10 tijd

Geschiedenis van het verhaal:

- De historische tijd (wanneer speelt het zich af/heeft het zich afgespeeld?)
- Hoelang duurt de handeling?

Tijdsaspecten van het verhaal:

- Volgorde waarin de gebeurtenissen worden gepresenteerd
- Hoelang het duurt om het verhaal te vertellen
- De manier waarop het verlopen van tijd in het verhaal wordt aangegeven
- De werkwoordstijden die het vertelmoment en het beleefmoment uitdrukken

Fabel = daadwerkelijke chronologische volgorde van gebeurtenissen

Sujet = de volgorde die wordt gepresenteerd

Flashback: eerdere gebeurtenis wordt opnieuw door een personage gezien of beleefd.

1. Vertelde tijd > verteltijd (tijdsversnelling)
2. Vertelde tijd = verteltijd (tijddekking)
3. Vertelde tijd < verteltijd (tijdvertraging)

Hoofdstuk 12 ruimte

Gemarkeerde ruimte: ruimte is heel precies te lokaliseren

Diffuus: de plaats is heel vaag (zoals in sprookjes: ergens ver hier vandaan)

Couleur locale: de omschrijving van de ruimte geeft informatie over de historische tijd of de omgeving waar het zich afspeelt

Expliciet: er wordt expliciet aangegeven in wat voor ruimte we zijn

Impliciet: er wordt niet gezegd in wat voor ruimte we zijn, maar door kleinere omschrijvingen of gebeurtenissen komen we er wel achter (ook: we zijn in een slaapkamer, dan weten we dat er een huis omheen zit)